

Mevrouw C. FREMAULT
Minister van Leefmilieu
Kapitein Crespelstraat 35
1050 Brussel

Brussel, 3 maart 2017

Ref. : CSBN/gro/initiative, ruches

Betreft: initiatiefadvies betreffende de plaatsing van bijenkasten in het BHG

Mevrouw de Minister,

Sinds enkele jaren heeft een reeks van studies zich gebogen over een eventuele concurrentie tussen enerzijds de honingbij, d.w.z. de bij die gebruikt wordt voor de productie van honing in de bijenkasten (*Apis mellifera*) en anderzijds de talrijke andere soorten van wilde bijen, ongeacht of ze sociaal zijn, zoals de hommels, of solitair, zoals de meeste andere soorten die in België aanwezig zijn.

De resultaten van deze studies zijn alarmerend. Deze studies stellen vast dat honderden soorten van bijen betrokken zijn bij de bestuiving van de planten en niet enkel de honingbij. Recente studies stellen zelfs vast dat de basisbestuiving voornamelijk door de wilde soorten wordt uitgevoerd. De resultaten gaan zelfs verder en tonen aan dat de teelten wereldwijd beter bestoven worden wanneer wilde bestuivers aanwezig zijn, terwijl de hoeveelheid honingbijen weinig belang heeft¹.

Maar deze bestuiving is van essentieel belang, zowel voor het behoud van onze ecosystemen als voor de landbouw. De insecten bestuiven immers bijna 80% van de bloeiende planten en in het bijzonder 75% van de planten die voor de menselijke voeding worden gebruikt.

De bloeiende planten worden bestoven door de bestuivende insecten aan te trekken met een voedselaanbod (nectar en pollen). De voedselbronnen die door de bloemen worden geproduceerd zijn evenwel beperkt in tijd en ruimte. Deze beperking van de bloemenvoorraad betekent een potentiële vermindering van het voedsel voor een deel van de individuen van verschillende soorten.

Een bijenkast van honingbijen kan enkele tienduizenden bijen bevatten, terwijl een kolonie hommels maximaal enkele honderden individuen bevat en dikwijls nog veel minder. Bovendien zijn de meeste soorten van wilde bijen die in België voorkomen solitair. Deze hoeveelheden laten toe zich een idee te vormen van de mogelijk drastische beperking van het voedsel dat beschikbaar is voor de wilde bijensoorten bij de installatie van een bijenkast.

¹ Garibaldi, L. A.; Steffan-Dewenter, I.; Winfree, R.; Aizen, M. A.; Bommarco, R.; Cunningham, S. A.; ... & Bartomeus, I. (2013): Wild pollinators enhance fruit set of crops regardless of honey bee abundance. *Science*, 339 (6127): 1608-1611.

Een studie die in 2016 werd gepubliceerd schat dat een bijenstal van 40 bijenkasten die gedurende 3 maanden in een natuurlijke ruimte wordt geplaatst het equivalent verzamelt van hulpbronnen die nodig zijn om 4 miljoen wilde bijen te voeden ².

Bovendien kan de honingbij de plantensoorten waarop ze honing verzamelt diversifiëren en zich zo aanpassen aan de verdwijning van een plantensoort. Meerdere soorten van solitaire bijen daarentegen voeden zich slechts met een beperkt aantal bloeiende plantensoorten, soms één enkele plantensoort, wat deze soorten nog gevoeliger maakt voor een beperking van het voedselaanbod. Voor de gespecialiseerde soorten kan deze beperking van het voedselaanbod leiden tot de lokale verdwijning van bepaalde soorten van wilde bijen.

Hierbij komt nog een dikwijls zwakke actieradius voor talrijke wilde bijen die zich in het algemeen op minder dan enkele honderden meters van hun nest verplaatsen. De honingbij daarentegen kan zich tot meer dan 3 km van haar nest verplaatsen. De honingbijen hebben dus de mogelijkheid elders voedsel te gaan zoeken in de omgeving, terwijl de wilde bijen zullen verdwijnen door een gebrek aan voedsel in hun onmiddellijke omgeving.

Bij deze analyse komt het feit dat de beperkte omvang van de Brusselse natuureservaten, gewijd aan de bescherming van de wilde natuur, niet alle soorten van wilde bestuivers toelaat zich te ontwikkelen in de beste natuurlijke omstandigheden als gevolg van deze concurrentie.

Bovenop het aspect “concurrentie” op het niveau van de bloemenvoorraad werd bewezen dat parasieten en ziekten van de honingbij kunnen worden overgedragen op meerdere soorten van wilde bijen, wat voor gevolg heeft dat de wilde bijensoorten nog kwetsbaarder worden.

De concurrentie tussen enerzijds de honingbijen en anderzijds alle andere soorten van honing verzamelende insecten, waaronder de wilde bijen, is dus een fenomeen dat moet worden gevreesd. Ook al werd dit niet bewezen op een exhaustieve manier en in alle situaties, er bestaan wel gedocumenteerde voorbeelden van competitie ten nadele van de wilde bijen ³⁴. Een analyse van de ecologische kenmerken van de soorten en habitats die ze verwelkomen (in het bijzonder de Brusselse natuureservaten) suggereert dat de competitie tussen de honingbij en de wilde bijen zeer waarschijnlijk is.

In het Brussels Gewest zijn momenteel een honderdtal wilde bijensoorten geteld, ofwel meer dan een kwart van de soorten die in België in het wild voorkomen. De honingbij (*Apis mellifera*) is als gevolg van het kweken een genaturaliseerde gedomesticeerde soort.

In het belang van de bescherming van de wilde fauna, in het bijzonder bestuivende soorten die in het wild leven en die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorkomen, en omwille van de hierboven vermelde redenen, vraagt de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud:

1) dat de plaatsing van nieuwe bijenkasten snel zou worden verboden in de Brusselse natuureservaten en beschermde natuurgebieden;

2) dat elke nieuwe plaatsing van een bijenkast buiten de natuureservaten en beschermde natuurgebieden het voorwerp zou uitmaken van een vraag om toestemming.

In dit kader stelt de Hoge Raad voor dat 3 soorten van gebieden in kaart zouden worden gebracht:

- uitsluitingszones voor elke bijenkast;

---

² Cane, J. H.; Tepedino, V. J. (2016): Gauging the effect of honey bee pollen collection on native bee communities. *Conservation Letters*.

³ Goulson, D., & Sparrow, K. R. (2009). Evidence for competition between honeybees and bumblebees; effects on bumblebee worker size. *Journal of insect conservation*, 13(2), 177-181.

⁴ Shavit, O., Dafni, A., & Ne'eman, G. (2009). Competition between honeybees (*Apis mellifera*) and native solitary bees in the Mediterranean region of Israel—Implications for conservation. *Israel Journal of Plant Sciences*, 57(3), 171-183.

- tolerantiezones waarbinnen enkel een klein aantal bijenkasten mogen voorkomen;
- zones zonder beperking voor het plaatsen van bijenkasten.

In dit opzicht stelt de Hoge Raad voor dat een kadaster van bijenkasten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou worden opgesteld.

3) dat bijenkasten die momenteel in de Brusselse natuurreservaten en beschermde natuurgebieden geplaatst zijn, snel zouden kunnen worden verplaatst buiten de natuurreservaten, in afwachting van de cartografie die vermeld werd in punt 2;

4) dat er wordt nagedacht over de plaats van de 3 Brusselse speciale beschermingszones Natura 2000 in de 3 categorieën van zones die worden voorgesteld in punt 2;

5) dat een lijst van vliesvleugelige soorten van belang voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou worden opgesteld en door de regering zou worden toegevoegd aan bijlage II (punten 2, 3 of 4) van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, zoals toegestaan door artikel 71,§2 van deze ordonnantie. De studie die momenteel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt gevoerd door dhr. Vereecken van de ULB en waarvoor de Hoge Raad een gunstig advies heeft uitgebracht op 1 oktober 2014 zal het waarschijnlijk mogelijk maken deze lijst op te stellen.

6) dat een reflectie wordt opgestart om zo snel mogelijk een actieplan te lanceren ten voordele van de bestuivende soorten en in het bijzonder van de wilde bijen, zoals voorzien door maatregel 16, voorschrift 1, van het Gewestelijk Natuurplan;

7) dat een sensibilisering van de Brusselse bevolking voor deze problematiek zou worden gelanceerd, bijvoorbeeld op de website van Leefmilieu Brussel;

8) dat de zones, zelfs degene met de kleinste oppervlakte, waar de spontane inheemse vegetatie zich kan ontwikkelen, het voorwerp zouden uitmaken van bijzondere aandacht, in het bijzonder, maar niet enkel, in de perimeter van de Vijfhoek en de eerste kroon.

In dit opzicht zou opnieuw kunnen worden nagedacht over de tweejarige volledige maaibeurt van bepaalde seminatuurlijke sites, om waar mogelijk, zones met inheemse bloemensoorten over een zo lang mogelijke periode van het jaar te behouden.

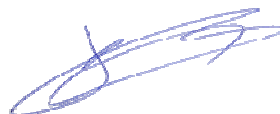
De Hoge Raad benadrukt dat dit document in geen enkel geval tot doel heeft de praktijk van de bijenteelt te stigmatiseren. In het licht van de ontwikkeling van de recente kennis kan de Hoge Raad evenwel niet anders dan aan de alarmbel trekken in het kader van de bescherming van de wilde bijen, in het bijzonder in een beperkte ruimte zoals het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Hoogachtend,

Voor de BHRNB,

Harry Mardulyn
Voorzitter

Bart Hanssens
Vicevoorzitter